

vilde være rettest at lade Lovforslaget gaae til Landstinget, da man ikke kunde vide, hvorledes dets Stemning nu vilde være. Ganske vist, man kan ikke vide det; jeg drister mig idetmindste ikke til at paastaae noget Bestemt derom; men jeg vil spørge, om det, efter den forandrede Stilling her i Thinget, skulde være sandsynligt, at hiint Things Stilling til Sagen nu skulde blive væsentlig gunstigere, end den tidligere har været? Jeg tvivler meget derom. Der er iforgaars blevet anvist en anden Udvei af en æret Rigsdagsmand (Schytte), og den er yderligere bleven omtalt af den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de Valgfreds (Monrad), nemlig at Commissioner skulde bereise Landet, for at forvise sig om, hvorledes Sagens Stilling er. Jeg veed ikke bestemt, hvorledes man har tænkt sig disse Commissioner, og navnlig hvorledes man har tænkt sig deres Hverv. Dersom de kun skulde reise omkring paa Godserne, kalde Godseierne og Fæstebønderne for sig og spørge paa den ene Side: vil Du sælge, og paa den anden Side: vil Du købe, og optegne Svarene, da troer jeg at turde paatage mig forud at dictere Svaret; de ville Alle sige Ja. Det skulde være saare mærkeligt, om ikke Godseieren skulde ville sælge, naar han selv kunde bestemme Prisen, og det skulde være ligesaa mærkeligt, om ikke Fæstebonden skulde ville købe, naar han selv kunde bestemme Prisen, han vilde give. Paa denne Maade troer jeg, det er klart, at der ikke vil komme Noget ud af Commissionerne. Tænk man sig nu deres Hverv saaledes, at de skulde nærmere undersøge, hvorvidt den Priis, Godseierne forlange, er rimelig, og ligeledes, hvorvidt det Bud, der paa den anden Side gjøres af Fæsterne, er rimeligt, da vilde Commissionerne komme ind i en overordentlig vidt løstlig Undersøgelse. De maatte da undersøge hver enkelt Gaards Bessaffenhed, dens Culturstilstand, dens Arealforhold til dens Hartkorn,

Fæstebondens Alder o. s. v., og naar nu alle disse Undersøgelser vare endte, naar man paa den Maade havde kunnet erhverve sig en Dom om, hvorvidt Godseiernes Tilbud vare billige eller ikke, hvorvidt Fæsternes Tilbud vare billige eller ikke, og vi maaffee om en Snees Nar fik disse Protocoller bragte ind i Salen, hvad vilde der da være udrettet derved? Slet Intet; thi hvad borger os for, at, naar der blev Spørgsmaal om virkelig at indgaae en Handel, den ene eller den anden Part da vilde staae ved det gjorte Bud? Hvorledes skulde man binde dem til de fremsatte Tilbud? Jeg seer ikke, hvorledes det kunde skee. Jeg kan derfor ikke Andet end om dette Forslag bruge den Lignelse, som igaar blev benyttet af en æret Rigsdagsmand (Monrad), nemlig, at det var en ny Udgave af en Trademølle, som han havde seet i Udlandet, og som kun frembragte Wind; af denne Slags vilde der produceres en stor Mængde til høi Priis.

Spørger man mig altsaa, hvad jeg har tænkt mig, at der maatte skee, hvis man var kommen til den Overbeviisning, jeg nu har udtalt, at der ikke er noget Haab om at sætte nogen Fæstelov igjennem, saa svarer jeg, at de væsentligste Ulemper ved Fæsteforholdet, over hvilke man med Grund klager, bestaae deri, at Besiddelsen er usikker. Den usikre Besiddelse bevirker, at Jordens Cultur paa Fæstegodserne ikke er saaledes, som den bør være; det Afhængighedsforhold, hvori Fæstebonden staaer til Godseieren, har en Tankegang, en Stemning og en Mandsretning tilfølgende, som det er ønskeligt at sjerne. Grunden til, at Usikkerheden er tilstede, er den, at Fæstecontracten er en Hazardcontract, og forsaavidt er den ofte udtalte Sætning sand, at Fæstecontracten er en Hazardcontract, fordi Ingen kan vide, hvorlænge Fæsteren og hans Kone ville leve.